

Bij het gedicht “Broer”, uit het archief van HUGO CLAUS

1974. Ik begin aan een nieuw leven en ik doe dat grondig. Zo ben ik, oeverloos twijfelen en emmeren, maar als ik me iets heb voorgenomen, dan ga ik ervoor. Ik laat alles achter.

Behalve een paar kleinigheden die dat voor mij niet zijn. Het soort, waarnaar gehengeld wordt in rubrieken als: wat zou u meenemen naar een onbewoond eiland? Er is muziek bij, twee stuks van wat nu vinyl heet, Bach en Mozart. En een boekje ook.

Zilveren stofwikkels, toen al beduimeld en gerafeld aan de randen van het lezen. Nachtzwart, linnen koft en 349, inmiddels vergeelde bladzijden. Hugo Claus, Gedichten, Uitgeverij De Bezige Bij Amsterdam, 1965

Samen met Johan Sebastian en Wolfgang Amadeus vergezelt hij me naar dat nieuwe leven van me. Hij zal er niet meer uit verdwijnen.

1993. Bij het nieuwe leven hoort een nieuw huis. Daar is plaats voor veel meer boeken en veel meer muziek. Ik schrijf beroepshalve over cultuur, al maakt de krant waarvoor ik werk me dat niet altijd makkelijk. Hugo Claus heeft een nieuwe bundel uit, “De Sporen”, en daar wil ik graag met hem over praten.

Het is niet ons eerste en ook niet ons laatste gesprek, het is alleen wat lastig afspreken nu. Hij is volop bezig met “De repetitie”, een stuk van Jean Anouilh dat in zijn vertaling en regie zal worden opgevoerd door het NTG. Dan maar tussen twee repetities van “De repetitie” in, want het moet, vindt hij. Ik rijd naar Gent, we installeren ons in het foyer.

Tegenover mij zit een gevierd en veelgelezen auteur, die zegt dat hij hier absoluut tijd voor wilde vrij maken, omdat het hem hoog zit dat zijn poëzie zo weinig aandacht krijgt. Kom nou! Toch wel, en hij zal me een voorbeeld geven: hij had een Almanak gepubliceerd, voor elke dag van het jaar een versje, je zou toch denken dat dat een mooi cadeautje was? Mis, amper opgemerkt, en tegenover mij zit een beteuterd jongetje.

Maar ik zal dat goedmaken vandaag, beloofd. Er staat in “De Sporen” een gedicht dat mij bijzonder raakt. Omdat het een prachtig gedicht is, maar zo heeft hij er wel meer geschreven. Er is nog iets anders dat dit zo bijzonder maakt.

Ik heb Hugo Claus leren kennen als een erg charmante man, die het een interviewer met zijn spottende humor en ronkende volzinnen makkelijk maakt – dat compenseert voor de krant. Maar ook als iemand die er prat op gaat fraai te kunnen liegen, nooit het achterste van zijn tong laat zien, als de dood is voor gevoelens. In het gewone leven, maar ook in zijn poëzie. Snel, snel, een cynische sneer, een kwinkslag, een bon mot. Gevaar afgewend.

Niet hier. Dit gedicht gaat over zijn broer Guido, de baas van de Hotsy Tosty, de legendarische Gentse artiestenkroeg waar ik tijdens mijn studentenjaren wel eens verwijlde. Guido is aan het sterven en Hugo schrijft over dat sterven, hoe hij Guido ziet en Guido hem. “Mij, een man die zich afwendt, verbaasd over zijn tranen”.

Maar de schrijver Hugo Claus wendt zich niet af. Hij vlucht niet, haalt niets onderuit, gaat niet op dat andere been staan. En als ik opmerk hoezeer me dat aan dit gedicht is opgevallen, doet hij dat evenmin. Hij zwijgt even, dan zegt hij: “Ik kon het niet. Hiermee kon ik het niet.”

1996. Er moet een homohuwelijk komen. Als opstap daarnaartoe sluiten Tom Lanoye en René Los een samenlevingscontract – een

primeur in België. Maar zij willen daar – als homo ga je toch niet omgekeerd discrimineren? – graag een heterokoppel bij. Dat breekijzer worden Paul en ik.

Na het officiële luik volgt een groot feest in het foyer van de Bourlaschouwburg. Wij mogen een taart aansnijden met twee poppenkoppeltjes, een mannetje en een vrouwtje, en twee mannetjes. Er wordt gezongen, gemusiceerd, gelezen. En Hugo brengt, zoals alleen hij dat kan, dat lange, indrukwekkende gedicht van hem, “Nu nog”. “Nu nog, nu ik op het punt sta over te schakelen naar dat andere leven...”

We krijgen van hem ook een gelegenheidscadeau. Fraai ingebonden, gemarmerde omslag, blauw leeslint. Hij heeft er een opdracht ingeschreven met een hartje erbij. “Voor Ingrid en Paul, op deze heugelijke dag.” Al zijn gedichten van 1948, toevallig ons geboortjaar, tot 1993. Ook “Nu nog” staat erin. Ook “Broer”.

2015. Ik zie het gedicht voor de zoveelste keer, maar nu in zijn handschrift. Ik blader door de brieven van Guido aan hem, kijk naar de foto’s van hen beiden. Twee broers, op reis door de tijd. Oud, jonger, jongst.

Ik lees:

en ik beland in ons eerste verleden
dat van een wereld als een weide met knikkers,
als een sloot met paling,
en later weddenschappen, tafeltennis;
huishoudelijke wetten, de 52 kaarten,
de drie dobbelstenen
en aldoor de tomeloze honger
(Ik word oud in plaats van jou.
Ik eet fazant en ruik het bos.)

En zoveel meer dan toen begrijp ik waarom het met dit gedicht “niet kon”. Er is geen vluchtweg van de dood, er is alleen het leven dat eraan voorafging. Maar heel soms gaat dat leven door, nadat je overgeschakeld bent. In een Letterenhuis, op een Museumnacht. Dan ben je er, broer. Nu nog.

Ingrid Vander Veken